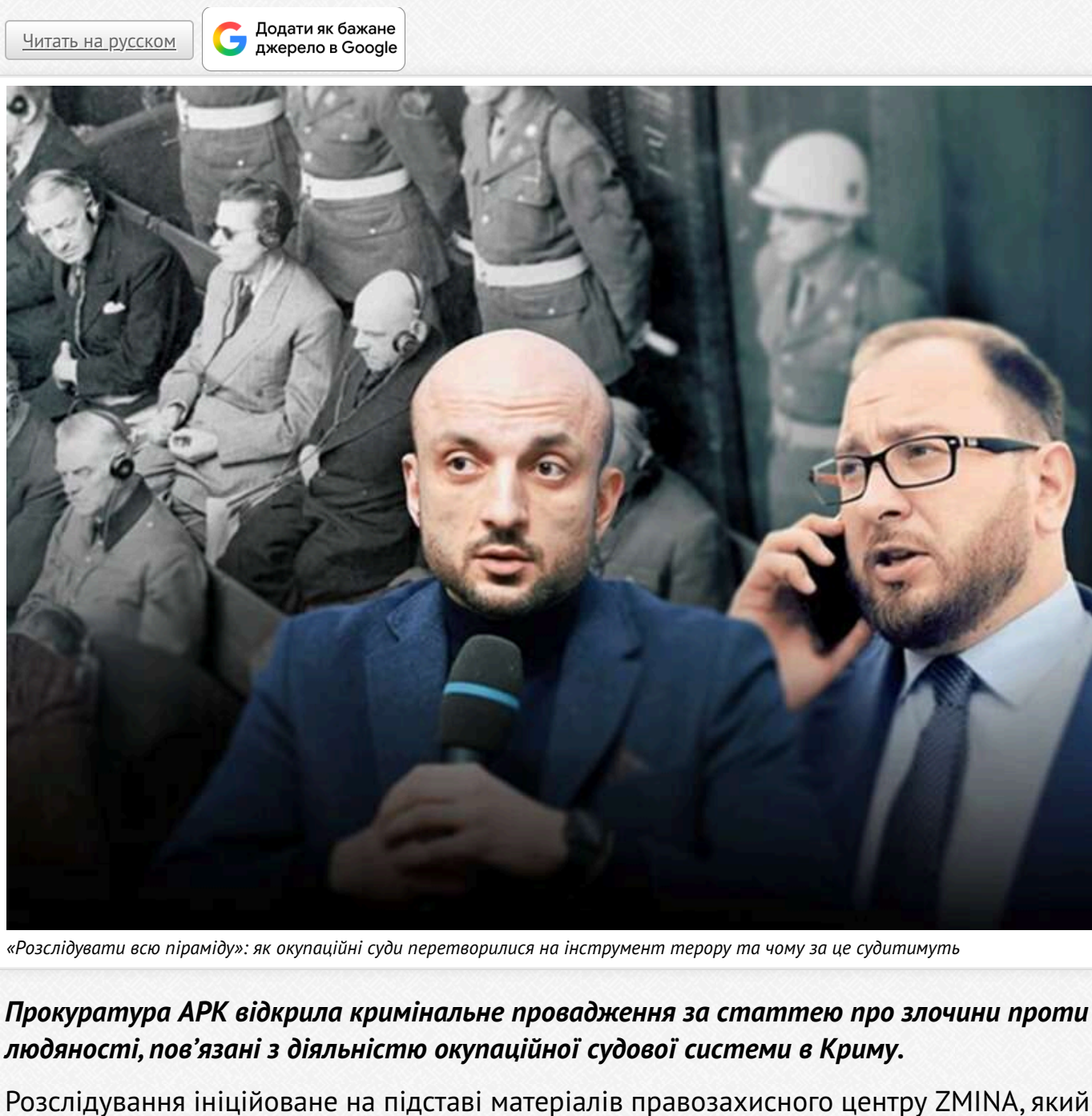

Розслідувати всю піраміду: як окупаційні суди перетворилися на інструмент терору та чому за це судитимуть

«Розслідувати всю піраміду»: як окупаційні суди перетворилися на інструмент терору та чому за це судитимуть

«Розслідувати всю піраміду»: як окупаційні суди перетворилися на інструмент терору та чому за це судитимуть

Прокуратура АРК відкрила кримінальне провадження за статтею про злочини проти людності, пов'язані з діяльністю окупаційної судової системи в Криму.

Розслідування ініційоване на підставі матеріалів правозахисного центру ZMINA, який фіксує політично мотивовані переслідування українських громадян із 2014 року. Йдеться не про окремі випадки судових рішень, а про системну практику, яка, за оцінками правозахисників, стала частиною державної політики РФ на окупованих територіях. У межах провадження українські слідчі вперше кваліфікують роботу окупаційних «судів» як елемент злочину проти людності.

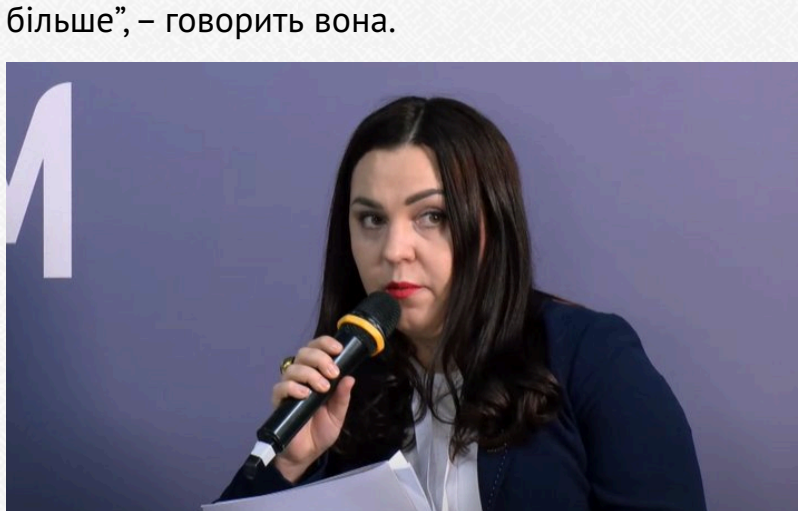
Правозахисники стверджують, що через такі механізми в Криму роками відбувалися масові арешти, сфабриковані справи та переслідування кримських татар і проукраїнських активістів. За оцінками Центру прав людини ZMINA, після 2022 року [йдеться](#) вже про тисячі кримінальних проваджень, розглянутих у Росії та на окупованих територіях. На цьому тлі прокуратура також розслідує конкретні епізоди, зокрема справи політичних в'язнів, які стали символами репресивної системи, [зазначає Суспільне Крим](#).

«Розслідувати всю піраміду – як вона працює»

Кримінальне провадження за статтею 442-1 Кримінального кодексу України «злочини проти людності» – це перший випадок, у якому на рівні обласної прокуратури репресивну роботу окупаційної судової системи намагаються розглядати не лише як окремі воєнні злочини, а як частину масштабної та системної політики переслідування населення. Підставою стала заява Центру прав людини ZMINA, який роками документує політично мотивовані переслідування українських громадян в окупованому Криму. Йдеться про системне позбавлення права на справедливий суд – через вироки, ухвалені окупаційними «судами», сфабриковані кримінальні справи та переслідування цивільних за проукраїнську позицію.

Голова правління Центру прав людини ZMINA Тетяна Печончик каже – правозахисники почали фіксувати ці порушення практично одразу після окупації Криму. Спочатку йшлося про десятки політв'язнів, але з роками масштаби переслідувань лише зростали.

«Ми працюємо з прокуратурою Криму з 2016 року, тобто вже 10 років надаємо матеріали, докази, свідчення щодо різноманітних порушень прав людини на території окупованого Криму. Працюючи в Криму з 2014 року та документуючи велику кількість політично мотивованих переслідувань, ми спостерігали, як драматично наростала кількість таких справ. Спочатку це були десятки історій, коли ми знали людей поіменно, їхні родини та адвокатів, а згодом – сотні й значно більше», – говорить вона.

Голова правління Центру прав людини ZMINA Тетяна Печончик. Суспільне Крим

За словами Печончик, уже в перші роки після окупації [стало зрозуміло](#), що політично мотивовані процеси в Криму не мають нічого спільного зі справедливим судом. Росія масово інкримінувала українцям і кримським татарам «тероризм», «екстремізм» і «диверсії», а самі справи завершувалися багаторічними вироками.

Щоб довести системність цих порушень, правозахисники почали регулярно моніторити засідання окупаційних судів

«Після того, як кримські монітори відвідали декілька сотень судових засідань у дев'яти політично мотивованих справах, ми підготували дослідження щодо порушення стандартів права на справедливий суд у Криму. У ньому показали, що там фактично неможливо забезпечити справедливий розгляд у політично мотивованих справах проти українців і кримських татар. Порушуються всі ключові стандарти – незалежність суду, неупередженість, рівність сторін, презумпція невинуватості та публічність процесу», – каже Печончик.

Після початку повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році ситуація, за її словами, лише погіршилася: процеси стали ще більш закритими, а кількість переслідувань зростає. ZMINA провела [нові дослідження](#), яке охопило не лише окупований Крим, а й інші окуповані території та суди РФ. Де розглядалися справи українських громадян – як цивільних, так і військовополонених.

«Ми дійшли висновку, що це не тільки порушення права на справедливий суд як права людини. Це вже злочин проти людності. І важливо, що відповідальність несуть не лише ті, хто викрадає чи катує, а й ті, хто фабрикує справи та виносить вирoki – слідчі, прокурори та судді, а за ними – і ціла система зверху», – пояснює голова правління ZMINA.

У дослідженні йдеться приблизно про 600 справ проти українців після 2022 року, з яких 37 були детально проаналізовані. Загальний масштаб, за оцінками організації, коли сягає 5–6 тисяч кримінальних проваджень проти цивільних і військовополонених українців на окупованих територіях і в Росії. Йдеться не про поодинокі вирoki, а про систему, в якій справедливий розгляд політичних справ є неможливим за визначенням.

Саме тому ZMINA звернулася до прокуратури АРК із вимогою розслідувати ці переслідування як злочини проти людності – тобто як єдину державну політику.

«Ми хотіли показати, що це не одна і не дві справи. Система побудована так, що об'єктивного судового розгляду там не може існувати в принципі!», – каже Печончик.

Вона додає, що до недавнього часу в українському законодавстві навіть не існувало окремого складу злочину «злочини проти людності», який з'явився після ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду.

«Восени 2024 року до Кримінального кодексу України внесли новий склад – злочин проти людності. Це один із найтяжчих міжнародних злочинів поряд із воєнними злочинами, геноцидом і злочинним агресією», – зазначає вона.

За її словами, такі провадження для українських правоохоронців є новими, адже вимагають аналізу не окремих епізодів, а всієї системи переслідування.

«Це складніша робота, бо треба розслідувати всю піраміду – як вона працює і чому ухвалюються такі рішення. Потрібно піднятися на рівень вище й встановити тих, хто раніше не був безпосередніми виконавцями окремих злочинів», – пояснює Печончик.

На сьогодні це перше провадження про злочини проти людності на рівні обласної прокуратури. У ZMINA називають його «піонерською практикою», яка має сформувати підходи до майбутніх розслідувань.

Правозахисники вже передали прокуратурі дослідження, аналітику та докази. Разом із партнерами вони також підготували [дорожню карту](#) документування і розслідування таких злочинів.

Кінцевою метою, каже Печончик, мають стати вирoki, які юридично зафіксують відповідальність конкретних осіб за політику переслідування цивільних у Криму.

«Якщо факт встановлений судом – це вже історичний факт, який фіксує відповідальність конкретних осіб», – підсумовує вона.

«Треба довести політику держави»

Перший заступник керівника прокуратури АРК та міста Севастополя Віталій Секретар пояснює – до появи відповідної статті такі злочини фіксувалися переважно у співпраці з Міжнародним кримінальним судом.

«Ми орієнтувалися не лише на факт переслідування. Ми враховували також насильницьке знищення, катування та інші серйозні порушення. Бо механізм у Криму і на інших окупованих територіях подібний: спочатку незаконне затримання, далі катування, і вже потім – позбавлення права на справедливий суд», – пояснює Секретар.

Віталій Секретар. Суспільне Крим

Він наголошує, що ключова складність полягає у доведенні саме системної державної політики.

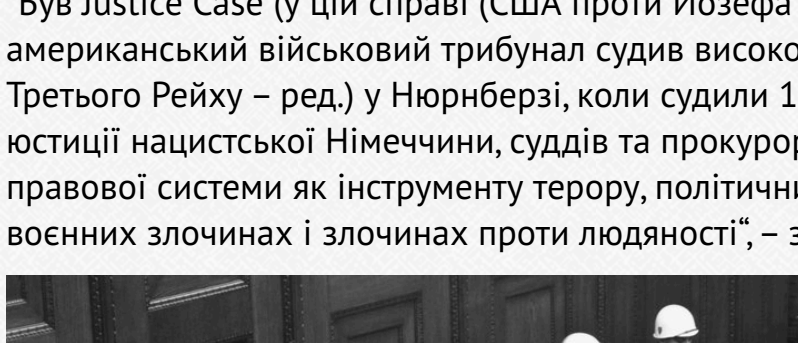
«Ми чітко ідентифікували структуру цієї державної політики, що дозволяє нам системно доводити злочинні наміри. Ми вже бачимо певну структуру того, як вона працює. Надалі відбуватиметься процес збору доказів для обґрунтування нашої позиції», – говорить прокурор.

Він описує типовий ланцюг переслідування як єдиний процес: затримання, катування, тиск і далі – «судове» рішення окупаційної системи.

«Це один безперервний процес переслідування», – каже він.

Прокурор також проводить паралелі з історичними процесами, зокрема з Нюрнберзьким трибуналом, де розглядали відповідальність суддів нацистської Німеччини.

«Був Justice Case (у цій справі (США проти Йозефа Альтштеттера та інших) американський військовий трибунал судив високопосадовців міністерства юстиції Третього Рейху – ред.) у Нюрнберзі, коли судили 16 високопосадовців міністерства юстиції нацистської Німеччини, суддів та прокурорів. Ім інкримінували використання правової системи як інструменту терору, політичних репресій, а також участь у воєнних злочинах і злочинах проти людності», – зазначає він.

Нюрнберзький процес: обвинувачені під час зачитування обвинувального акту. У першому ряду, зліва направо: Герінг, Гесс, фон Ріббентрон, Кейтель, Розенбург, Ганс Франк. Getty Images

Водночас у прокуратурі наголошують: не кожен окупаційний «суддя» автоматично є воєнним злочинцем – необхідно довести конкретні порушення міжнародного гуманітарного права.

«Ми не виходимо з того, що будь-хто в мантиї є злочинцем. Наш підхід ґрунтується на індивідуалізації відповідальності: кожен, хто забезпечив функціонування окупаційного механізму переслідування, нестиме персональну відповідальність. Ми маємо довести конкретні дії – непроінформованості про деталі правопорушення, що ставиться окупантами за провинну особі, ненадання їй необхідних прав та засобів захисту, притягнення до кримінальної відповідальності за діяння, яке не є злочином за міжнародним гуманітарним правом, судовий розгляд за відсутності особи, відмова у долітї свідчати сторони захисту та надання нео доказів невинуватості тощо», – пояснює Секретар.

Слідчі аналізують кожен елемент процесу, включно з роллю адвокатів і оцінкою доказів.

«Це складна інтелектуальна робота – розібрати, де саме було порушено право на справедливий суд. Тому, розробляючи власний унікальний алгоритм аналізу дій окупаційних суддів, ми базуємося на прецедентах Нюрнберга та практиці інших міжнародних трибуналів», – каже він.

У прокуратурі також спираються на Женевські конвенції та практику ЄСПЛ як частину сучасних стандартів справедливого судочинства.

Окремо він підкреслює, що найочевиднішими є справи проти українських військовополонених, яких судять за сам факт участі у війні.

«Тривтягнення до кримінальної відповідальності за участь у бойових діях є серйозним порушенням статусу військовополоненого, що саме по собі уже є окремим воєнним злочиним. Це абсурдні, абсолютно неприпустимі та злочинні обвинувачення з погляду міжнародного гуманітарного права», – додає він.

«Справи мають завершитися реальними вирокми для всіх причетних»

Цьогоріч, 28 квітня український суд уперше визнав використання окупаційної «судової» системи проти цивільного населення воєнним злочиним.

Поліцейський районний суд Києва [засудив](#) Віктора Мижельняського до 13 років позбавлення волі з конфіскацією майна. Суд встановив, що після окупації Криму він свідомо перейшов на бік Росії та ухвалював політично мотивовані рішення проти громадян України.

Серед епізодів – переслідування кримських татар і українських активістів, зокрема справи політичних процесів у Криму.

У прокуратурі АРК та міста Севастополя наголошують – справа Мижельняського стала першим вироким, який прямо визнав використання окупаційних «судів» як інструменту переслідування цивільного населення воєнним злочиним. Наразі у прокуратурі АРК вже ведеться 87 кримінальних проваджень щодо подібних епізодів.

Микола Полозов. Facebook/Nikolai Polozov

Адвокат Микола Полозов у коментарі наголошує, що фігура Віктора Мижельняського є типовою для системи окупаційного судочинства в Криму. За його словами, це суддя, який до 2014 року працював у судовій системі України, а після окупації одним із перших перейшов на бік Росії та продовжив кар'єру вже в межах окупаційних структур.

«Віктор Мижельняський – харків'янин, призначений суддею ще у 2002 році до Київського районного суду Сімферополя. Після окупації він прийняв російське громадянство і вже у 2014 році був призначений до окупаційного Київського районного суду Сімферополя. Це був один із перших прикладів, коли український суддя фактично перейшов на бік російської системи й почав працювати в її інтересах», – каже Полозов.

Він додає, що надалі Мижельняський продовжив кар'єру в окупаційній судовій системі, поступово обіймаючи керівні посади.

«У 2019 році він очолив Центральний районний суд Сімферополя, а вже пізніше почату повномасштабного вторгнення у 2023 році його призначили заступником голови Херсонського обласного суду на окупованій території. Тобто це не випадкова фігура, а людина, яка системно рухалася вгору в межах окупаційної судової «піраміди», – зазначає адвокат.

Окремо адвокат описує епізод, який безпосередньо стосується його професійної відповідальності як захисника Ільмі Умерова і став одним із ключових прикладів тиску на адвокатуру.

«У справі Ільмі Умерова слідчий ФСБ намагався домогтися мого доліту щодо адвокатської допомоги. Спочатку суд відмовив, оскільки це прямо суперечить закону і гарантіям адвокатської таємниці. Але згодом саме Мижельняський дозволив ці слідчі дії. У результаті мене фактично затримали, примусово доставили на доліт і намагалися отримати інформацію, яка становить адвокатську таємницю», – розповідає він.

За словами Полозова, цей епізод став прикладом прямого втручання в роботу захисника і тиску на систему захисту в політичних справах.

«Це була спроба фактично зламати інститут адвокатської таємниці та використати судові рішення для тиску на адвоката, який захищав політичних в'язнів. І Мижельняський у цьому процесі зіграв безпосередню роль», – додає він.

Окремо адвокат коментує і значення вироків у справі Мижельняського, підкреслюючи його новизну для української правової системи.

«Це перший випадок, коли український суд визнав використання окупаційної судової системи як інструменту воєнного злочину проти цивільного населення. Йдеться не лише про окремі рішення, а про саму практику політично мотивованих переслідувань», – зазначає Полозов.

Наприкінці адвокат наголошує на необхідності подальшої відповідальності для учасників цієї системи.

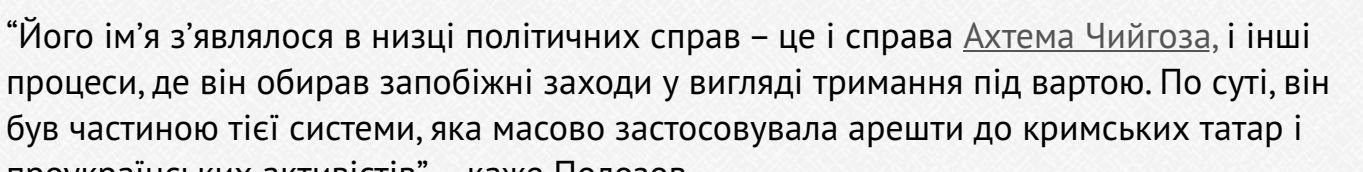
«Я переконаний, що такі справи мають завершитися реальними вирокми для всіх причетних. Це має стати не винятком, а практикою, яка рано чи пізно призведе до реальної відповідальності всіх учасників цієї системи», – підсумовує Полозов.

Авторка: [Олександра Єфименко](#)

Джерело: [СУСПІЛЬНЕ КРИМ](#)

Тегги: [Секретар Віталій](#) | [Російські Статті](#) | [Міжнародний уголовний суд](#) | [Міжнародний кримінальний суд](#)

Теми: [Тетяна Печончик](#) | [Сімферополь](#) | [Полозов Микола](#) | [Крим](#) | [Україна](#) | [Міжнародні організації](#) | [Суддя](#) | [Суд](#)

Софія Ковальчук

РЕДАКТОРКА СТІЧКИ НОВИНИ

10 червня 2026 г., 21:08 | Переглядів: 1753 | Коментарі: 0

Роздрукувати | Написати товаришу

Коментарі:

comments powered by Disqus

Важливі новини

05.06.2026
 Михайло Рева оскаржує мільярди на відбудову енергетики через сфальсифіковані докази ОП Кирила Тимошчука
 #КМДА #КІТА #Тюндар

03.06.2026
 Родина голови Аудиторської служби Аліни Басаласої виводить сотні тисяч євро за кордон та «покриває»
 #ГАСУ #ДКВС #НАПК

ЦЕНЗУРА **ЯК ОБИЙТИ БЛОКУВАННЯ І ЧИТАТИ НАШ САЙТ**

Останні новини

Підписуйтесь на наш канал в Telegram. Оперативно про головне

2208 «Муніципалітет від мобілізації та продаж гуманітарних в Одеській області викрали схему експлуати ТЦК Данієлюка

2157 Атака «шахеда» на Харків: пожежа в Невидицькому районі потрапила на відео

2154 Справа на 2 мільйона закрити: суд на Волоні виправдав директора фірми, якого звинувачували в митних махінаціях

2153 Статус у «Резерв» змінився після спільнування з поліцією: у Хмельницькому поїздомість про затримання чоловіка

2150 **Окупанти атакують Україну «шахедами» в Сумах: зазнала пожежа внаслідок прильоту**

Підписуйтесь на наш канал в Telegram. Оперативно про головне

2148 Платформу Roblox офіційно розблокували в РФ

2148 «Мобілізація в Одесі: чоловік відбивався газомим балончиком від співробітників ТЦК

2143 Зі стели на П'ялі в столиці прибрали зріку Героя Радянського Союзу

2143 Напад на військових у Рівненській області: суд виніс вирок трактористу, який протаранив авто ТЦК

2141 Удар по Павлограді в місті пошкоджено промислове підприємство та житловий будинок

2139 Костянтина перебуває в напівоточенні: в місті Ізюлі бої

2134 **Головував за Конституцію України: Понер колишній народний депутат Вячеслав Бельський**

2130 «Тепер вони за це заплатять»: Трамп жорстко попередив Іран за закатування переговорів

2128 Тисяча гектарів та елітні Audi: як голова французької Служби народної на Поттавінші Мухтаров розбудував таємну агроімперію

2125 Війська РФ атакували багатоповорічкові в Павлограді: серед п'яти поранених – дитина

2128 «Розслідувати всю піраміду»: як окупаційні суди перетворилися на інструмент терору та чому за це судитимуть

2120 Внаслідок вибуху автомобіля в Балашихі загинув офіцер Міністербори РФ Давидов – NYT

2054 У Чорному морі атаковані два цивільних судні під іноземними прапорами, – ОВА

2049 У нашому районі стане «спекошнє»: посол США в Ізраїлі наткнув на нові удари по Ірану

2044 У підальшому приміщення Бессарабського ринку в Києві стався пожежа

2039 Удар по портам Одеси ставить під загрозу ключовий експорт України, – Reuters

2031 Майже 40 мільярдів доларів збитків для РФ за рік: Зеленський ввів святкування Дня сил безплатних систем

2028

2027

2026

2025

2024

2023

2022

2021

2020

2019

2018

2017

2016

2015

2014

2013

2012

2011

2010

2009

2008

2007

2006

2005

2004

2003

2002

2001

2000

1999

1998

1997

1996

1995

1994

1993

1992

1991

1990

1989

1988

1987

1986

1985